INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a Státním rozpočtem ČR
InoBio – CZ.1.07/2.2.00/28.0018

Intenzivní chovy zvěře

Učební text předmětu Myslivost

Ing. Martin Ernst, Ph.D.

Mendelova univerzita v Brně

Brno, 2014

Pod pojmem intenzivní chovy zvěře si většina představí především chov zvěře v oborách a bažantnicích. Podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti ve znění pozdějších předpisů se oborou rozumí druh honitby s podmínkami pro intenzivní chov zvěře s obvodem trvale a dokonale ohrazeným nebo jinak uzpůsobeným tak, že chovaná zvěř z obory nemůže volně vybíhat. Bažantnici pak zákon definuje jako část honitby, v níž jsou vhodné podmínky pro intenzivní chov bažantů a vyhláška č. 7/2003 Sb. stanoví způsob posouzení těchto podmínek a postup jakým bude vymezena část honitby jako bažantnice.

Intenzivní chov zvěře lze také chápat např. jako umělé chovy kachny divoké, králíka divokého nebo zajíce polního, koroptve polní, tetřeva hlušce nebo tetřívka obecného aj. Zákon o myslivosti však tyto chovy vylišuje jako chov zvěře v zajetí, přičemž je možný jen se souhlasem orgánu státní správy myslivosti. K žádosti o udělení souhlasu předkládá žadatel vyjádření veterinárních orgánů a orgánů na ochranu zvířat proti týrání k navrhovaným podmínkám chovu. Souhlasu není třeba, jde-li o chov zvěře v zoologické zahradě zřízené obcí nebo krajem nebo jde-li o držení a chov loveckých dravců. Za chov zvěře v zajetí se nepovažuje krotký chov nebo polodivoký chov zvěře prováděný pro účely zazvěřování honiteb, péče o zraněnou zvěř prováděná uživatelem honitby po nezbytnou dobu, záchranné chovy a stanice potřebné péče o zraněné živočichy zřizované podle předpisů o ochraně přírody. Záchranné chovy zvláště chráněných živočichů a péče o zraněné živočichy zvláště nechráněné, pokud jsou zvěří, lze však provádět jen v zařízeních schválených také orgánem státní správy myslivosti. Vypouštění jedinců z těchto zařízení do honitby lze provádět jen po projednání s orgánem státní správy myslivosti a s vědomím držitele a uživatele honitby.

Intenzivními chovy jsou také uznané farmové chovy zvěře (nejčastěji jelen evropský a daněk evropský), které však nejsou předmětem úpravy zákona o myslivosti a jsou hospodářskými zvířaty. Z tohoto důvodu se zde jimi zabývat nebudeme.

Oborní chovy

Obornictví má na území České republiky dávnou tradici sahající do 13. a 14. století, kdy byli chováni především jeleni, daňci a černá zvěř. Podle Mottl (1966) bylo původním účelem obor zabezpečení hojnosti zvěře pro okázalé naháňky a obory byly zřizovány pro zvěř spárkatou i drobnou. V současnosti jsou oborní chovy zaměřeny především na spárkatou zvěř, která je zde uzavřena zejména z důvodů eliminace škod na lesních i nelesních porostech a možnosti lepší selekce vedoucí ke zkvalitnění trofejí zvěře (např. jelení, daňčí, mufloní, černé). Zároveň existují obory se záchranným programem, např. pro bílého jelena, kozu bezoárovou nebo zubra evropského. Wolf (1976) uvádí, že v 18. stol. činila průměrná velikost obory zhruba 600 ha, kdežto k 31. 12. 2013 jen asi 240 ha, přičemž celkový počet obor je téměř shodný. Současný význam obor je především v možnosti chovu trofejově kvalitní zvěře ve větším počtu na jednom místě, kterou loví zejména poplatkoví lovci. Využívají se také k reprezentačním účelům (např. obora Lány – Kancelář prezidenta České republiky), výzkumu biologie a etologie zvěře, záchranným chovům nebo k výuce myslivecké i široké veřejnosti a k rekreačním účelům veřejnosti.

Na základě současně platné legislativy musí být nově vzniklá obora tvořena souvislými honebními pozemky a minimální výměra je stanovena na 50 ha. Podobně, jako je tomu u honiteb, vylišujeme oboru vlastní, kterou tvoří pozemky jednoho vlastníka, a oboru společenstevní, která je tvořena souvislými honebními pozemky více vlastníků, kteří vytvoří za účelem uznání obory honební společenstvo. Mimo obvyklé náležitosti podobné pro uznávání honiteb se k návrhu na uznání obory předkládá studie o vhodnosti přírodních a jiných podmínek pro intenzivní chov konkrétního druhu zvěře, projekt chovu a výstavby potřebných zařízení, včetně vyjádření veterinárních orgánů a orgánů na ochranu zvířat proti týrání k navrhovaným podmínkám chovu. Obora podle zákona zaniká zrušením, sloučením nebo rozdělením obory na žádost jejich držitelů a nabytím právní moci nových rozhodnutí o uznání honitby (obory); zrušením honebního společenstva; poklesne-li výměra honitby pod minimální výměru v důsledku změny vlastnického práva k honebním pozemkům, zaniká obora k 31. prosinci roku následujícího po roce, v němž k poklesu došlo; prohlásí-li orgán státní správy myslivosti, kterým je v tomto případě krajský úřad, v honitbě více než 10 % pozemků pod stanovenou minimální výměru za nehonební, zaniká obora k 31. prosinci roku následujícího po roce, v němž k poklesu došlo; rozhodnutím orgánu státní správy myslivosti (obecní úřad obce s rozšířenou působností), není-li ohrazení obory funkční a nezjedná-li držitel honitby v přiměřené lhůtě stanovené orgánem státní správy myslivosti nápravu (obecní úřad obce s rozšířenou působností).

Pro výběr lokality k založení obory jsou rozhodujícím faktorem biologické požadavky zvěře, kterou zde zamýšlíme chovat. U obor s více druhy je třeba dbát na schopnost jejich vzájemného soužití, např. není příliš vhodná kombinace jelení a daňčí zvěře. V neposlední řadě jsou limitujícím faktorem k zakládání finanční prostředky, přičemž za finančně nejnáročnější je považován chov černé zvěře. Bláhovec a Konfršt (2013) považují za nejvhodnější lokality oblasti do 500 – 600 m n.m., s délkou vegetační doby nad 130 dní, průměrnou roční teplotou nad 7°C, průměrnou lednovou teplotou -5°C, maximální sněhovou pokrývkou do 40 cm a dobou trvání sněhové pokrývky max. 90 dní. Do teplejších oblastí

s nižší a krátce trvající sněhovou pokrývkou je pak vhodnější umístit daňka nebo muflona. Ideální pro oboru je zvlněný reliéf terénu s protékajícím vodním tokem, různověké smíšené porosty s houštinami i světlinami, louky a zvěřní políčka se sezónními plodinami pro zvěř (např. oves, triticale, slunečnice, kukuřice, pohanka, jeteloviny, krmná kapusta, krmná řepa, krmná mrkev, vodnice, topinambury, hrách, pískavice řecké seno, svazenka, sléz aj.). Při chovu jelena, siky nebo prasete divokého musí být v oboře dostatek kališť. Při chovu muflona nebo kozy bezoárové by se zde neměly vyskytovat podmáčené lokality a naopak by měly být zastoupeny kamenité a skalnaté terény. Ze dřevin by měly být zastoupeny především dřeviny poskytující dostatek potravy, jako jsou duby, buky, jírovce (poslední dobou jsou však oslabovány klíněnkou jírovcovou - *Cameraria ohridella*), kaštanovník setý (v teplejších oblastech), jeřáby a ovocné dřeviny. U ovocných dřevin, zejména pak jabloní, je však třeba dbát na jejich mozaikovité rozmístění po oboře, aby u zvěře nedocházelo k zažívacím problémům při vyšším příjmu plodů. Jednotlivé plodonosné dřeviny je nutné individuálně chránit před poškozením zvěří, kdy se využívá celá škála oplůtků, přičemž účelově i ekonomicky nejvýhodnější je ochrana vytvořením oplůtku ze 3 – 4 vyřazených dřevěných palet. Skupinky dřevin pak chráníme oplocením. Neméně důležité jsou okusové dřeviny, např. jeřáby, vrby, ovocné dřeviny, osika, javor babyka, výmladky lípy aj. Dostatek krytu a klidu pak poskytnou mlaziny a houštiny jehličnanů i listnáčů. Důležitá je také péče o bylinné patro pod prosvětlenými porosty a louky, které musí poskytovat kvalitní pastvu a zároveň umožňují sklízet kvalitní seno pro krmení oborní zvěře. Nejlepší jsou pestré a květnaté louky se škálou bylin. Bylinnou skladbu luk je však důležité vždy přizpůsobit místním podmínkám. Nejčastěji se setkáváme se zástupci jetelovitých rostlin (tolice vojtěška, jetel plazivý, jetel švédský, tolice dětelová, různé štírovníky), trav (kostřava červená, kostřava luční, jílek vytrvalý, lipnice luční, bojínek luční, bojínek cibulkatý, psineček tenký, psineček výběžkatý aj.), ale i rostlin podporujících trávení a kondici zvěře (kmín kořenný, bršlice kozí noha, kopr vonný, smetanka lékařská aj.).

Období přikrmování v oboře (květen až září) by v ideálním případě mělo být zbytečné. Vše závisí na úživnosti obory a počtu chované zvěře. Zároveň by toto období mělo být kratší než období krmení v době snížené potravní nabídky. Za tímto účelem je využíváno kvalitní seno v krmných zařízeních (krmelce, oborohy), které poskytuje potřebnou vlákninu pro dobré trávení; jadrná a dužnatá krmiva předkládaná do více krmných žlabů, aby je mohla přijmout veškerá zvěř; silážované krmivo s přídavkem dřevinné složky, které předkládáme na krmné stoly; letninu (topinamburová nať, maliník aj.) a granulovaná krmiva, popř. krmivové vitamíno-minerální doplňky. Veškerá krmiva je nejlépe předkládat *ad libitum*, přičemž zásadně dbáme, aby bylo nově předkládané krmivo nabízeno zvěři postupně a došlo tak k úpravě mikroorganismů v jejím trávicím traktu. Celoročně pak musí mít zvěř přístup ke slaniskům s kamennou solí nebo vitamíny a minerály obohacenými lizy.

Pro orientační zjištění potřeby krmiv je třeba počítat na jeden kus jelení zvěře cca 1,5 – 2 kg sena denně v období říjen až duben, v případě zvěře daňčí to je cca 1 kg, v případě zvěře mufloní 0,5 – 1 kg. V případě jadrného krmiva lze u jelení zvěře počítat s průměrnou celoroční spotřebou na kus a den 0,6 kg, u zvěře daňčí 0,4 kg, u zvěře mufloní 0,4 kg, u zvěře srnčí 0,3 kg, u zvěře černé v zimním období (prosinec – březen) 1,2 kg. V případě dužnatých

krmiv lze u jelení zvěře počítat pro měsíce říjen až duben v průměru na kus a den 1,0 kg, u daňčí zvěře 0,7 kg, u mufloní zvěře 0,6 kg a u zvěře černé (říjen – duben) 0,5 kg. (Bláhovec a Konfršt, 2013)

V oboře je také nutné počítat se skladovacími objekty na krmivo (seníky, silážní jáma nebo studna, sklep nebo jáma na dužnaté krmivo) a krmnými zařízeními (krmelce pro dospělou i mladou zvěř, oborohy, dávkovače jadrného krmiva nebo směsí, krmné žlaby, silážní a krmné stoly, slaniska, napajedla), které umísťujeme nejlépe na snadno čistitelné a dezinfikovatelné pevné plochy. Neméně důležitá jsou také lovecká zařízení (posedy, kryté kazatelnové posedy, střelecké záštity, šouláky aj.) a odchytová zařízení (sklopce, záskoky, záběhy, zařízení na odchyt spárkaté zvěře). Dalším důležitým objektem je karanténní obůrka kam se dovezená zvěř vypouští pod dohledem příslušného veterinárního lékaře. Během karantény se provedou veterinární vyšetření určená veterinárním lékařem. Zvěř z oblasti s výskytem motolice obrovské musí být minimálně 4x koprologicky vyšetřena v intervalech 14 dní. V pozitivním případě se provede ozdravení potvrzené negativním výsledkem během karantény. Veterinární lékař pak rozhodne o vypouštění zvěře do obory. I nadále musí být v oboře zajištěn stálý veterinární dozor. Způsob a frekvence vyšetřování zvěře v oboře stanoví příslušný veterinární lékař, který nařídí odběr vzorků (trus, vývrhy apod.) a jejich laboratorní vyšetření. Léčbu a jiné ozdravovací zásady a aplikaci biopreparátů lze provádět pouze s povolením příslušného veterinárního lékaře. Veterinární lékař rovněž provádí kontrolu léčby a ozdravných opatření. Při nálezu uhynulých kusů zachovávají pracovníci v oboře osobní hygienická pravidla při práci se zvěří či zvěřinou. V případě podezření nákazy kus zvěře zajistí proti nepovolaným osobám a zvěří či zvířaty do příchodu veterinárního lékaře (Bláhovec a Konfršt, 2013).

V oboře se dále provádějí preventivní opatření, aby nedošlo k nákaze či epidemii, což by mohlo být pro oboru likvidační. Bláhovec a Konfršt (2013) uvádějí následující zásady preventivních opatření:

• voda k napájení zvěře se laboratorně vyšetří 2x ročně;

• veškerá krmiva pro zvěř se před zkrmováním laboratorně vyšetří na zdravotní nezávadnost; vyšetří se i krmiva používaná, která jeví smyslové změny nebo je z jiných důvodů podezření na zdravotní závadnost nebo způsobila zdravotní poruchy či úhyn zvěře. V případě potřeby lze provést stanovení nutriční hodnoty;

• provádí se pravidelně vyšetření vývrhů zvěře (pravá polovina nebo lépe celé plíce, část jater a konečník s obsahem) u 1 % ulovené zvěře; v kritických obdobích roku nebo dle jiných indikací (onemocnění) se zasílají tzv. úplné vývrhy (orgány dutiny hrudní a břišní);

• u krmelců se pravidelně odstraňuje trus, zejména v zimním období a zbytky krmiv (denně); po sejití sněhu se provede důkladná mechanická očista krmných zařízení a jejich okolí s následnou asanací; vyvezený trus a zbytky krmiv se neškodně odstraní (zakopání, kompostování mimo oboru, min. výška 70 cm);

• preventivním opatřením je důsledné dodržování všech chovatelských zásad, zejména průběrného a sanitárního odstřelu, průběrného odstřelu po léčbě, kdy přežívají některé slabší kusy a musí se z chovu vyřadit, dodržování zásad správné výživy zvěře;

• je žádoucí provést sezónní event. celoroční vyhodnocení disponibilní biomasy na úživných plochách, zjistit chybějící látky a tyto včlenit do receptury dodávaných tvarovaných krmiv.

Oplocení obory je velmi důležitou součástí obory a zároveň patří k nejnákladnějším položkám při jejím budování. Nejdokonalejší, nejtrvanlivější, ale také ekonomicky nejnáročnější je zděný nebo kamenný plot. Dále lze využít železo-betonových sloupků s podezdívkou nebo bez ní v kombinaci se dřevem (např. půlkuláče) nebo pletivem, dřevěných sloupků v kombinaci s pletivem nebo dřevěného oplocení, přičemž výška ploty by měla dosahovat alespoň 2 m (pro černou zvěř dostačuje 1,8 m). Vstupní brány do obor je velmi vhodné vybavit protiúnikovými ocelovými rošty o minimální délce nad příkopem 4 m. Pokud je nutné a vhodné do obory vstupovat také mimo brány, musí být na těchto místech umístěny dřevěné přelezy.

Jak uvádí Bláhovec a Konfršt (2013) stanoví vyhláška č. 491/2002 Sb. maximální normované stavy pro obory tak, že na jeden hektar obory smí být 0,5 kusů jelení jednotky. Stanovení kmenového stavu zvěře je odvislé od úživnosti obory a její celkové rozlohy. Zvěři je nutno zajistit nejen pastvu, ale též potřebné klidové území. Pro výživu zvěře je pak rozhodujícím faktorem výměra a kvalita pastevních ploch obory. Podle jednotlivých druhů chované zvěře můžeme počítat s tím, že 1 ha kvalitní pastviny nebo louky poskytne po celou vegetační dobu pastvu pro 4 kusy jelení zvěře nebo 8 kusů daňčí nebo siky nebo 11 kusů mufloní zvěře. K tomu je při úživném podrostu lesa možno přičíst na každý jeden ha převážně listnatého lesního porostu staršího 50 let 0,1 – 0,2 kusů jelení zvěře nebo 0,2 – 0,4 kusů daňčí, siky nebo mufloní zvěře. Výměra klidové zóny, tedy lesního porostu, by měla být pro jeden kus nejméně 1,0 ha pro zvěř jelení, 0,4 ha pro siky a 0,2 ha pro daňčí nebo mufloní zvěř. Celoročně zaplocené plochy lesních nebo polních kultur se do využitelné oborní plochy nezapočítávají. Poměr pohlaví v populaci zvěře se v oborních chovech stanoví v poměru 1 : 1 až 1,4 : 1 ve prospěch samců. Při zakládání kmenového stavu zvěře může být poměr pohlaví dočasně ve prospěch zvěře samičí, a to až 1 : 4.

Výměra obory potřebná pro chov 1 ks zvěře

Druh zvěře	Potřebná výměra obory v ha na 1 kus		
	minimální	optimální	maximální
jelení	5	8	11
daňčí	2	3	4
mufloní	1,5	2,5	3,5
daňčí a mufloní	2	3,5	5
černá	2,5	3	3,5

Výměry obor pro chov 60 ks dospělé zvěře

Druh zvěře	Výměra obory v ha pro 60 ks cílových stavů zvěře		
	minimální	optimální	maximální
jelení	300	500	700
daňčí	150	200	250
mufloní	100	150	200
daňčí a mufloní	150	250	350
černá	150	250	350

Počty dospělé zvěře chované na 100 ha oborní plochy

Druh zvěře	Počty zvěře na 100 ha oborní plochy		
	minimální	optimální	maximální
jelení	4	12	20
daňčí	20	35	50
mufloní	30	45	60
daňčí a mufloní	15	30	45
černá	30	35	40

Bláhovec a Konfršt (2013)

Bažantnice

Bohatá tradice našeho bažantnictví má kořeny ve 14. stol. a jeho úspěchy proslavily českou myslivosti na celém světě. V chovu bažantí zvěře je bažantnictví samostatnou kapitolou a provozuje se ve zvláště upravených honitbách (tzv. bažantnicích), které definuje zákon o myslivosti v §2, písm. k) a podrobněji upravuje podmínky vyhláška č. 7/2003 Sb. Zde je stanoven způsob posouzení podmínek pro intenzivní chov bažantů, kde je výměra bažantnice určena na nejméně 100 ha souvislých honebních pozemků v rámci uznané honitby a z toho nejméně 25 ha je tvořeno lesními pozemky, nebo pozemky s keři nebo dalšími dřevinami (např. remízky, meze); nadmořská výška maximálně 700 m; hranice bažantnice je vzdálena nejméně 200 m vzdušnou čarou od souvisle zastavěného území měst, obcí nebo jiného trvalého osídlení od hranice sousední honitby; musí zde být trvalý přirozený zdroj vody využitelný pro bažantí zvěř. Dále musí být písemný souhlas vlastníků jednotlivých honebních pozemků navrhovaných na bažantnici se zřízením bažantnice a s umístěním mysliveckých

zařízení navržených ve studii a s návrhem doporučených budoucích porostních úprav na jejich pozemcích. Roční počet vypouštěných bažantů musí dosahovat nejméně 1 500 kusů nebo dosavadní přirozený výskyt bažanta z divoké populace na pozemcích navrhovaných za bažantnici odpovídající v posledních 5 letech početním stavům stanoveným podle vyhlášky č. 491/2002 Sb., o způsobu stanovení minimálních a normovaných stavů zvěře a o zařazování honiteb nebo jejích částí do jakostních tříd. Vypouštění bažantů musí probíhat alespoň 30 dní před každým jednotlivým lovem. Střídavě se musí vyskytovat plochy s vysokými zemědělskými porosty nad 20 cm společně s plochami s nízkými zemědělskými porosty do 10 cm. Musí se zde nacházet zemědělské kultury o výšce nad 20 cm v jarním období a husté vysoké porosty zemědělských kultur nad 20 cm, které mohou být ponechávány přes zimní období, (např. vojtěškové porosty, porosty ozimých obilovin, travní porosty). Vyhláška dále posuzuje vhodnost podmínek pro založení bažantnice na základě druhové skladby lesních porostů a pozemků s keři nebo dalšími dřevinami, kdy je vhodnější vyšší podíl listnáčů (pod 40 % listnáčů = nevhodná lokalita). Zastoupení plodonosných keřů (např. trnka, šípek, brslen, ptačí zob) na ploše z celkové výměry lesních pozemků nebo pozemků s keři nebo dalšími dřevinami (např. remízky, meze) do 2 % je definováno jako nevhodné. Ze dřevin jsou zejména využívány dub, habr, smrk, jedle, akát, olše, jilm, jeřáby, třešeň, trnka, šípek, ptačí zob, brslen, bez černý, hlohy, jalovec, zimolez, pámelník, šeřík, cesmína a mahonie, líska, tavolník, krušina, meruzalky a dále pak janovec, maliník i ostružiník. Zároveň se považuje za nevhodné pouze 1% a nižší zastoupení ploch osetých nebo osázených plodinami vhodnými pro bažantí zvěř ve výměře z celkové plochy bažantnice. Pokud zemědělsky využívané pozemky s malými výměrami zemědělských kultur do 1 ha, které jsou převážně lemovány přírodními společenstvy dřevin s bylinným patrem, zaujímající plochu z celkové výměry zemědělských pozemků navrhovaných na bažantnici do 10 %, posuzují se opět jako nevhodná lokalita. Nedostačující je také výsadba dočasných krytů ze zemědělských plodin (např. kukuřice, čirok, sója) a přítomnost hustých krytů ze zemědělských plodin pro zvěř i v zimním období na zemědělských pozemcích navrhovaných na bažantnici do 10 %.

Přírodní podmínky jsou tedy pro úspěšné provozování bažantnic velmi důležité. Především rozhodují nadmořská výška lokality (za velmi dobré lze považovat ještě 450 m n. m.), reliéf terénu (roviny nebo mírně zvlněný terén s prosluněnými místy), klimatické poměry (nejvhodnější jsou teplejší oblasti), půdní poměry (dobře propustná a vysychavá půda), druhová pestrost dřevin, keřů a bylin, které jsou skupinovitě i jednotlivě rozprostřeny mozaikovitě v krajině zemědělsky obhospodařované za účelem vytvoření vhodných krytových, klidových i potravních podmínek pro bažantí zvěř. Důležité je také rozčlenění bažantnice průseky a vytvoření čel lečí ze zastřihávaných stromů nebo keřů. Protékající vodní tok je zde vždy výhodou a snižuje tak nutnou péči o zachování kvalitní vody v rozmístěných napáječkách. K bažantnicím se většinou vážou také voliérové chovy bažantí zvěře s chovným hejnkem; snůškovými, odchovnými a přezimovacími voliérami, které je vhodné izolovat živými ploty pro eliminaci rušivých vlivů; líhněmi a skladem vajec a krmiva. Výběr kvalitního, zdravého a nepříbuzného chovného hejna je základním krokem k úspěšnému odchovu. Mělo by se jednat o zdravé, mladé, vyspělé jedince vylíhnuté v loňském roce a pocházející od matek s dobrou snůškou, kteří by měli při první vlastní snůšce dosahovat stáří asi 9 měsíců, čímž docílíme snížení rizika různých onemocnění. Přestože je bažantí zvěř

v naší republice prokřížena, je volba poddruhu také důležitá. Do lokalit, kde je převaha lesních porostů volíme bažanta bezobojkového a do oblastí s vyšším podílem zemědělských ploch pak bažanty obojkové.

Bláhovec a Konfršt (2013) popisují problematiku péče o chovné hejno, které doporučují umístit do voliéry, která skýtá na jeden kus minimálně 4 – 5 m2. Zařízení musí být před osazením náležitě připraveno, tzn. že musí být vydezinfikováno (chlorové vápno, 4% chloramin popřípadě 2% NaOH) a oseto vhodným porostem – ozimem, jetelotrávou – nutné je odpovídající zajištění proti predátorům. Voliéru je třeba vybavit přístřešky, zásypy, napáječkami, popelišti a hřady. Krajní alternativou je umístění chovného hejna do haly s možností regulace světelného režimu, lze tak iniciovat dřívější snůšku. Ve skutečnosti má takový chov již jen velmi málo společného s vlastní myslivostí a ochranou přírody. Bažanti chovaní ve voliérách jsou odolnější, lépe opeření atd. Velmi důležitý je výběr chovného hejna, který provádíme během února. Před umístěním bažantů do snůškových voliér (kmenové nebo společné), kontrolujeme zbarvení, opeření, hmotnost, na hlavě si všímáme světel, klovce, poušků, prohlížíme prsní kost, běháky a možný výskyt endoparazitů na hlavě. Všimneme si také sliznice v klovci a kloaky. Zajistíme aglutinační zkoušku na salmonelózu, eventuálně zajistíme vyšetření trusu. Jak již bylo uvedeno, pro intenzivní voliérový chov je třeba mít k dispozici snůškové voliéry. Ty mohou být společné, stabilní kmenové nebo přenosné kmenové. Společné voliéry slouží k chovu více slepic a kohoutů pohromadě při poměru pohlaví 1 : 8 – 10 (např. 10 kohoutů a 100 slepic). Na jeden kus se přitom počítá s plochou minimálně 6 m2. Stabilní kmenová voliéra má rozměry cca 3 x 10 m. Plocha takovýchto voliér by měla být pokrytá štěrkopískem, tak aby se zde netvořily po dešti louže, je třeba zde zajistit kryt a hřady. Do kmenové voliéry umísťujeme jednoho kohouta a 7 – 10 slepic. Výhodou tohoto způsobu držení chovných ptáků je, že můžeme dobře sledovat jejich reprodukční charakteristiky a zdravotní stav. Nevýhodou této technologie je větší pracnost při obsluze a vyšší pořizovací náklady. Přenosné kmenové voliéry je možno připravit v různých velikostech a tvarech. V podstatě jde o klece s rozměrem cca 3 x 3 x 1 m bez „dna“. Při zemi jsou díly vybaveny hustším plechem nebo pletivem. Výhodou těchto voliér je možnost kočování, tj. po jedné sezóně je možno přesunout je o několik metrů dál a vyhnout se tak únavě (zamoření) prostředí, ke kterému často dochází u stabilních voliér. Problémem je ovšem zajištění přenosných voliér proti podhrabání predátorů.

Dále autoři uvádějí, že v našich podmínkách začíná snáškové období ve farmových chovech po 20. březnu a snůška je využitelná asi do 15. června. Později snesená vejce mívají sníženou líhnivost a bažantíci z těchto snůšek nestihnou mnohdy dospět do doby lovu. Péče o ptáky by se měla věnovat jedna osoba, na kterou si bažanti zvyknou (oblečení) a nejsou jí při obsluze rušeni. Pokud se týče krmení, je třeba již na počátku února započít krmení kompletní krmnou směsí pro bažanty a slepice – BŽN. Do vody přidáváme kombináty vitamínů po poradě s veterinárním lékařem. Vajíčka sbíráme 2x denně, očistíme je od hrubých nečistot, vyloučíme vejce nestandardní a poškozená a umístíme je do místnosti, ve které je zajištěna teplota 10 – 14 °C a vlhkost vzduchu cca 60 %. Vejce jsou ukládána do lísek vzduchovou komůrkou nahoře (tupým koncem). Výhodné je, pokud jsou lísky umístěny v zařízení, které

je pravidelně naklápí na stranu. Pokud tomu tak není, je nutné denně vejce obracet, kdy dbáme na to, aby tupý konec nebyl nikdy umístěn ve spodu (*pozn. autora*). Vejce skladujeme cca jeden týden, nejdéle však 10 dnů, delší skladování může mít za následek sníženou líhnivost. Vejce bažantů neskladujeme společně s vejci jiných druhů ptáků, především kachen, neboť tak může dojít k přenosu salmonelózy. Nejlepším podkladem pro skladování vajec v lískách je pak čisté obilné zrní, např. pšenice, které dýchá (*pozn. autora*). Před nasazením do líhní vejce dezinfikujeme ve skladovacích prostorách nebo v líhni formaldehydovými parami (na 1 m^3 prostoru použijeme 30 ml čerstvého formaldehydu a 20 g hypermanganu). Vajíčka se plynují 20 – 30 minut při teplotě 25 °C tak, aby se na nich nesrážely vodní páry. Od jedné bažantí slepice (míníme tím v současnosti chované hybridy, selektovanou snůšku) získáme v průměru na sezónu 50 – 55 vajec, avšak u českého bažanta bezobojkového musíme počítat s produkcí poněkud nižší.

Jak uvádí Bláhovec a Konfršt (2013), provádíme sedmý den po nasazení vajec do líhně první kontrolu oplodnění. Pomocí prosvícení zajistíme neoplodněná vajíčka, která vyjmeme z líhně. Tepelný režim dodržujeme dle návodu pro tu kterou líheň, přičemž obecně je po celý čas líhnutí udržována teplota 37,8 °C. Vzdušnou vlhkost udržujeme na 50 % a před líhnutím (po 21. dni inkubace) zvyšujeme vlhkost na 65 %. Z líhně, eventuálně do líhně vyjímáme kuřata teprve tehdy, když jsou dokonale oschlá. Pokud se chystáme jednodenní kuřata transportovat na větší vzdálenosti, je třeba, aby nebyla starší 24 hodin. Právě v této době nepotřebují napájení a krmení, neboť stravují žloutkový váček. Transport starších kuřat může mít za následek zvýšené úhyny. Po vylíhnutí a oschnutí umísťujeme kuřátka do odchovny – zde je třeba počítat 1 m^2 na dvacet kusů, později se nároky na plochu zvyšují. Prostory odchovny musí být samozřejmě vydezinfikované a dobře větratelné. Jako podestýlka se hodí hrubé hoblovačky, které nejsou zaplísněné. Při použití pilin hrozí, že je budou kuřátka zobat a bude docházet k úhynům. Pro první období se kuřata někdy umísťují do papírových kruhů tak, aby byla soustředěna pod tepelným zdrojem. Pokud kruhy použijeme, pokud možno brzy z nich kuřátka vypustíme, tak aby se sama učila vyhledávat prostředí s tepelným optimem. To představuje 32 – 34 °C dopadové teploty. Střídání tepla pod zdrojem (infralampa, keramické zářiče, elektrické kvočny atd.) a chladnějším prostředím v ostatních částech odchovny je důležité pro rozvoj termoregulačního systému kuřat a stimuluje i další fyziologické funkce organizmu. Z uvedeného je zřejmé, že celoplošné vytápění odchovny na úroveň tepelného komfortu kuřat není právě ideální z hlediska odchovu odolných ptáků. Každý týden od vylíhnutí snižujeme teplotu pod zdrojem o 3 °C. V odchovně je třeba dohlížet nejen na teplotu, čistý vzduch, ale též na přiměřenou vlhkost vzduchu (55 – 60 %), která ovlivňuje dobré opeřování. Velmi často je opomíjeno umístění vhodných hřadů do odchovny, kuřata na ně vyskakují a vyletují již od věku 14 dnů. Je tak rozšířena paleta různých pohybových aktivit, později se tak snižuje zatížení plochy odchovny počtem ptáků a hlavně je od útlého mládí

bažantíků rozvíjen návyk hřadování. Bez něho je šance na přežití kuřat ve volnosti minimální. Vodu v napáječkách je třeba udržovat stále čistou stejně jako předkládanou krmnou směs Bž1, kterou krmíme do věku 4 týdnů – zpočátku v sypké formě nebo mikrogranulích. V období od 4 týdnů do 10 týdnů krmíme Bž2, přechod z Bž1 na Bž2 je postupný. Od 7. týdne kuřatům předkládáme i obilí. Kromě toho již od 3. týdne krmíme také zeleným krmivem (kopřivy, vojtěška, řebříček atd.). Průchod z vytápěné odchovny do voliéry otvíráme, pokud je příznivé počasí, ve věku 3 neděl kuřat. Voliéru můžeme zprvu přehradit tak, aby se kuřata v menším prostoru lépe orientovala a v době, kdy povyrostou, je možno otevřít nový prostor se zeleným porostem. Ve voliéře je samozřejmě zajištěna možnost hřadování, vhodné kryty jehličnatých dřevin a přístřešky se zásypy. Úměrně věku bažantníků je třeba snižovat koncentraci kuřat na ploše, jinak se začne projevovat kanibalizmus. Zkracování zobáků, brýle, nástavce na klovec nebo kroužky umísťované do nozder a snižování světelné intenzity lze považovat za prostředky, které sice kanibalizmus tlumí, ale nejsou správným řešením. Jde o sužování zvěře, nedůstojné chovatele-myslivce, který by měl vytvářet pro ptáky pokud možno přirozené prostředí, ve kterém se kanibalizmus projevuje minimálně. Ukončení chovu bažantíků ve vazbě na vytápěnou odchovnu končí v 6. – 8. týdnu. Zvěř je v tomto věku, plně opeřená a samostatná (ve věku 6 týdnů váží bažantíci alespoň 250 g, v 7. týdnu 300 g a v 8. týdnu 360 g). Dobrý zdravotní stav zvěře je výsledkem volby odpovídajících zoohygienických postupů, plnohodnotné výživy a vhodného prostředí. Organizmus, patogen a prostředí musí být v rovnováze. Pokud dojde k porušení tohoto stavu, nastupují onemocnění. V současnosti se ztráty při odchovu bažantů do věku 6 – 8 týdnů pohybují od 10 do 30 %. Podíl jednotlivých příčin se přitom nemění, zatímco v 80. letech se objevují častěji alimentární poruchy. Mimořádnou pozornost je třeba věnovat odchovným voliérám. Jde jednak o jejich zabezpečení proti predátorům: nejlepší je, pokud jsou celé (i strop) z drátěného pletiva, u země pletivo většinou zdvojujeme pletivem s menšími oky, vyloučeno musí být podhrabání. Jednak je třeba dbát na zoohygienické zabezpečení, tj. výměnu nebo dezinfekci vrchní vrstvy půdy a její osetí odpovídajícími směskami v mezidobí.

Pro získání mladých bažantíků s poměrně dobrými instinkty, kteří jsou určeni pro vypouštění do volných honiteb, je vhodné zvolit vysezení vajíček pomocí lehkých plemen zdravých domácích slepic v odchovné bedně (půdorys cca 100 × 60 cm a hloubka 70 cm). Kuřata s náhradní matkou zde zůstávají 10 až 14 dní (závisí na klimatických podmínkách), poté jim je umožněn přístup do voliéry, kde jsou kvočnou voděna a vychovávána

Tak jako u každé jiné zvěře je pro vypouštění mladých bažantů do volné přírody důležité, zda jsou vypouštěni z místa odchovu nebo jsou odvezeni na zcela jiné lokality za účelem vypouštění. Ve druhém případě je nutné aklimatizovat takové jedince zhruba po dobu jednoho měsíce, aby si tzv. vtisknuli svůj nový domovský okrsek. Ideální věk pro vypouštění

za účelem zazvěřování pak je stáří jedince 6 až 8 týdnů. Při aklimatizaci, ale také po vypuštění je nutné se poctivě věnovat eliminaci predátorů, a to odstřelem nebo pomocí lapacích zařízení apod.

Koroptví odchovny

Oproti chovu bažantí zvěře je chov koroptví složitější a náročnější, jelikož je tento druh monogamní. Jak uvádějí Bhenke a Claussen (2007), chovný pár se vybírá z hlavní přezimovací voliéry (40 × 60 m), v níž je přes zimní období zakomorováno 30 jedinců obojího pohlaví a okolo této voliéry jsou průchodem napojeny snůškové voliéry (6 × 12 m), které lze klapkou uzavřít od hlavní voliéry. V březnu, kdy dochází k párování koroptví, se klapky otevřou a jakmile slepičku do snůškové voliéry následuje kohoutek, klapku uzavíráme. Voliéry jsou vybaveny podobně jako u bažantů, přičemž je vhodné je doplnit ještě kouskem žitného porostu. Jakmile slepička zasedne na snůšku, lze ji ponechat sedět nebo snůšku odebrat k umělému dolíhnutí a získat tak druhou, popř. třetí snůšku od této slepičky. Na rozdíl od bažantí slepice koroptev dobře sedí na snůšce a odchovává svá kuřátka. Umělé páření je možné pouze u uměle odchovaných jedinců a i zde se může stát, že se oba jedinci nespárují. V případě odebírání koroptvích vajíček je nejvhodnější je nechat vysedět kvočnami lehkých plemen, např. plemene bantamka, v odchovných bednách, podobně, jako u bažantí zvěře. Podrobnější informace lze nalézt v publikaci autorů Bhenke a Claussen (2007) nebo v knize Myslivost z roku 1966. Problematika vypouštění koroptvích kuřat do volné přírody je podobná jako u bažanta, popř. je možné bližší informace získat v publikaci Marada a kol. (2011).

Chov kachny divoké

Problematika tohoto chovu je podrobně popsána v publikaci autorů Bláhovec a Konfršt (2013), včetně výběru chovného hejna; parametrů voliér; krmení a ošetřování chovného hejna; sběru, skladování a dezinfekce vajec před líhnutím; technologie líhnutí vajec a transportu kachňat a umělého odchovu, krmení a ošetřování kachňat.

Umělý chov tetřevovitých

Problematika je opět popsána v publikaci autorů Bláhovec a Konfršt (2013) a pro tetřeva hlušce pak podrobně v diplomové práci Ernst (2000).

Umělý chov zajíce polního

Problematika je popsána v publikaci autorů Bláhovec a Konfršt (2013) a velmi podrobně pak v publikaci Kučera a Kučerová (2002).

Umělý chov králíka divokého

Problematika je popsána v publikaci autorů Bláhovec a Konfršt (2013).

Oborní chov vzácných druhů zvěře

Problematika oborních chovů bílého jelena a kozy bezoárové je popsána v dílech Ernst a kol. (2008 a 2011).

Použitá a doporučená literatura:

Bhenke, H., Claussen, G. (2007). Chováme bažanty a koroptve. Vydavatelství VÍKEND, s.r.o., Most, 2007. ISBN 978-80-86891-72-9.

Bláhovec, B., Konfršt, A. (2013). Učební texty z předmětu Myslivost. Vyšší odborná škola lesnická a Střední lesnická škola Bedřicha Schwarzenbergera Písek, Písek, 2013.

Ernst, M. (2000). Chov tetřeva hlušce. MZLU v Brně, 2000.

Ernst, M. (2000). Odborná exkurze – Za tetřevem hlušcem do Polska. Svět myslivosti, 2000, sv. 1, č. 7, str. 19. ISSN 1212-8422.

Ernst, M., Kliment, J., Levý, E., Kourková, L., Stejskal, M. (2008). Populace bílých jelenů - Využití mikrosatelitních analýz při šlechtění populace bílých jelenů u LČR, s.p. 1. vyd. Hradec Králové: Edice Grantové služby LČR, 2008. 28 s. 03/07. ISBN 978-80-86945-01-9.

Ernst, M., Levý, E., Lamka, J., Matoušková, J. (2011). Využití mikrosatelitních analýz při šlechtění populace kozy bezoárové v oboře Vřísek na LS Česká Lípa. Výzkumné projekty Grantové služby LČR, s.p., Edice GS LČR č. 37, 2011.

Hanuš, V., Fišer, Z. (1975). Bažant. SZN Praha, 1975. 07-072075.

Kučera, O., Kučerová, J. (2002). Zajíc v přírodě a chov v zajetí. Matice lesnická, s.r.o., Písek, 2002. ISBN 80-86271-10-2.

Kolektiv autorů (1966). Myslivost. SZN Praha, 1966. 07-014-66.

Marada, P. a kol. (2011). Zvyšování přírodní hodnoty polních honiteb. Grada Publishing, a.s., Praha, 2011. ISBN 978-80-247-3885-7.

Wolf, R., Lochman, J., Kokeš, O. (1976). Naše obory. SZN Praha, 1976.